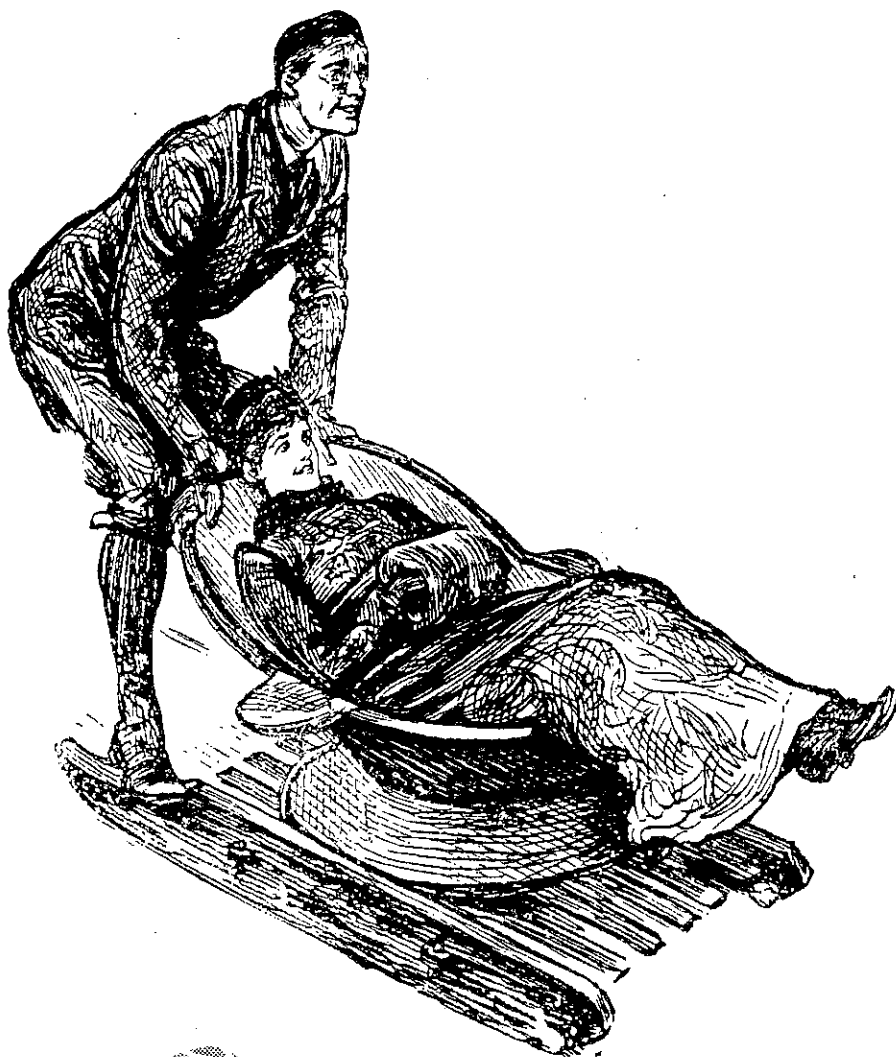

POJKARS AKTIVITET

FLICKORS PASSIVITET ?

ANDERS JANHAMMAR

**Fritid
Stockholm**

FORSKNINGSENHETEN

En fritidsvaneundersökning bland
ungdomar i Farsta gymnasium
och på Zinkensdamms ungdomscentrum

Pojkars aktivitetet-
Flickors passivitet ?

av Anders Janhammar

© Fritid Stockholm och Anders Janhammar
ISBN 91 86768-44-1

FÖRORD

Elever vid Stockholms Folkhögskolas Fritidsledarlinje skall genomföra en studentuppsats i ämnet fritidssociologi. Mitt ämne för studentuppsatsen är; Pojkars aktivitet - Flickors passivitet.

Jag vill tacka följande personer:

Ulf Blomdahl, forskningsledare vid Fritid Stockholm, som var min handledare. Stig Elofsson, forskare vid Fritid Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet, för databearbetning och kommentarer. Sture Andersson rektor. Lärare och elever på Farsta gymnasium. Karin Luhtman kurator. Handläggare och ungdomar på Zinkensdamms ungdomscentrum. Bo Johansson, utredare och handläggare vid Fritid Stockholm. Diana Pettersson, lärare vid Stockholms folkögskola.(Examinator). Silvio Rossi, kurskamrat på fritidsledarlinjen. (Opponent).

Forskningsenhetens förord

I det forskningsprojekt som sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och Fritid Stockholm drev under perioden 1984-1989 tillsammans med fritidsförvaltningarna i Göteborg, Norrköping, Västerås och Eskilstuna framkom att flickor missgynnas av de ekonomiska satsningarna som kommunerna gjorde. Flera av kommunerna fattade som en konsekvens av detta beslut om att flickor i fortsättningen ska prioriteras.

För att undersöka dels vad som hänt med flicksatsningarna under perioden 1985-1992 dels utarbeta program för att flickorna ska få en större del av de ekonomiska satsningarna beslöt nämnderna i de i forskningsprojektet deltagande kommunerna att tillsammans med Malmö kommun starta ett sk "flickprojekt". Medel till projektet utgår bl a från civildepartementet. Projektet kommer att pågå fram till 1995.

Som ett första led i projektet har vi kartlagt vilka erfarenheter det finns av flicksatsningar. Dessa erfarenheter finns redovisade i bl a Diana Petterssons rapport "Fritidsmetodik för tjejer".

I ett andra steg kommer resultat från undersökningar om pojkars och flickors fritidsvanor att presenteras. I den här rapporten presenterar Anders Janhammar resultaten från en undersökning bland gymnasieelever i Stockholm.

För innehållet i rapporten svarar Janhammar själv.

Stockholm den 21 juni 1993

Ulf Blomdahl
Forskningsledare
Fritid Stockholm

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sid

	Förord	
1.	Inledning	1
	Syfte	2
2.	Bakgrund	2
	Tidigare undersökningar	5
3.	Undersökningen	6
4.	Resultat från enkätundersökningen	8
	Några bakgrundsfakta	8
	Föreningsmedlemskap och Motion	9
	Deltagande i andra fritids och kultursatsningar	11
	Viktigaste fritidsintresse	14
	Vad efterfrågar ungdomarna för satsningar	14
5.	Sammanfattning och slutdiskussion	19
6.	Notförteckning	23
7.	Litteraturlförteckning	23
8.	Bilagor	24

1. INLEDNING

Under det senaste decenniet har det påståtts väldigt mycket om barn och ungdomars fritid. Bland annat har det i tidningarna förts debatt om vad ungdomar främst vill göra på sin fritid och om vilka grupper som gynnas. I en intervju 1990 uttalade sig dåvarande fritidsborgarrådet Lennart Rydberg (fp) på följande vis: "En så stor stad som Stockholm måste ha ett visst utbud av olika idrottsarenor. Det bekymrar mig mer att vi satsar så mycket på de traditionella pojkidrotterna, medan flickorna får en väldigt liten del av kakan. Vi måste se till att gymnasterna får någonstans att vara. Och är det rimligt att till exempel ishockeyn får så mycket bidrag, medan flickor som rider får betala allt själv."(1)

Lena Blomquist skrev om samma ämne i mars 1990: "Flickorna betalar 65 kronor för att rida en timme. Deras klasskamrater som hellre spelar ishockey betalar inte ett öre för att träna eller spela matcher på Farsta idrottsplats. Och de som väljer att simma i badhuset strax intill får lägga upp åtta kronor för ett bad. Stockholms stad däremot betalar omkring tre miljoner kronor varje år för att hålla igång simhallen. Skridskobanan på Farsta IP kostar 1,4 miljoner kronor för staden per vinter. Och stiftelsen bakom ridskolan får ett bidrag på 180 000 kronor i år."(2)

På DN:s Stockholmsdebattsida skrev Ulf Blomdahl, forskare vid Fritid Stockholm, april 1991: "Det som står i centrum för gymnasieungdomarnas önskemål i Stor-Stockholm är alltså att kommunerna ska satsa på ungdomsfik, dans- och nöjesställen. Detta är inte speciellt märkligt med tanke på att ungdomarna dels i mycket stor utsträckning saknar denna typ av fritidsaktiviteter, dels är mycket aktiva i regelbundna målinriktade fritidsaktiviteter. Speciellt flickorna, som i ekonomiskt hänseende missgynnas av kommunerna, har alltså en mycket stark önskan om att kommunerna skall satsa på öppna fritidsaktiviteter av typen ungdomsfik.(3)

I en intervju i DN november 1991 har idrottsforskaren Lars-Magnus Engström sagt i frågan om vilka som idrottar mest. "Nästan hälften av gymnasieeleverna är fysiskt inaktiva. Särskilt flickor tycks bundna av sin bakgrund. Nästan ingen tjej från ett lågstatushem med föräldrar som är ointresserade av idrott kommer någonsin att syssla med idrott. Valet att ägna sig åt en individuell idrott hör ihop med föräldrarnas sociala ställning. Ju högre ställning, desto större är sannolik-

heten att barnet föredrar en individuell idrott framför en lagsport."(4)

Och slutligen skall jag citera Kjell Olofsson på Stockholms Fritidsförvaltning "Vi vill jämna ut skillnaderna mellan anslagen till killar och tjejer. I första hand planerar vi för tjejerna, men killarna blir nog välkomna de också. Den nya gården ska rymma dans, gympa, workout, en bana för hundträning och många andra aktiviteter som tjejer har efterlyst. ...För att skapa balans mellan tjejer och killar så skulle mellan 5 och 10 procent av resurserna föras över till tjejerna i Stockholm. ...Det är möjligt att vi måste flytta pengar från någon annan verksamhet eller att någon läggs ned.(5)

Syfte

Skälet till varför jag har valt att studera gymnasieungdomars fritidsvanor är att denna fråga i mycket begränsad omfattning tidigare har studerats.

Syftet med denna uppsats är att undersöka ungdomars fritidsvanor. Jag kommer att se hur det skiljer sig i:

- * pojkars och flickors fritidsvanor.
- * teoretiska och praktiska linjer eller ungdomscentrum.

Speciellt skall jag uppmärksamma det offentliga utbudet. Jag kommer dessutom att undersöka vad pojkar och flickor efterfrågar för satsningar från staden inom fritidssektorn.

2. BAKGRUND

En hel del forskning har tidigare gjorts om barn och ungdomars fritidsvanor och deras önskemål. Men det har mest handlat om elever vid låg-, mellan- eller högstadiet. Endast begränsad forskning om gymnasieungdomars fritidsvanor har genomförts. Eftersom högstadieelever åldersmässigt ligger nära gymnasieelever kommer jag att redovisa teorier och idéer om högstadieelever. Jag skall även visa vad forskarna säger om orsaken till att pojkar och flickor har olika fritidsbeteende. Åsa Claesson har i sin Göteborgsrapport skrivit om skillnaderna i flickors och pojkars fritidsvanor på detta sätt. "I dag anses en hög aktivitetsgrad vara

befrämjande för individens utveckling och levnadsnivå. Fritidssatsningarna är inriktade på att skapa aktivitet. Utifrån denna föreställning om hur den goda fritiden skall gestalta sig brukar ofta flickorna beskrivas som problematiska. Flickor tycks nämligen bekräfta sig mer genom relationer än genom aktivitet. Detta skapar en mindre aktivitetsinriktad attityd hos flickorna till fritiden. ...Pojkars och flickors olika intresseinriktningar gör att de lever i olika världar, där det skapas olika ideal om hur man skall vara som person. Flickornas värld är individorienterad. Här handlar det om att skapa nära och täta relationer. Idealet som person handlar här om att vara. Pojkarna är emellertid mer inriktade på att nå självbekräftelse genom aktivitet och resultatinriktade handlingar. Här handlar idealet om att verka."(6)

Åsa Claeson har också sammanfattat ett avsnitt ur forskningsrapporten Fritidsaktiviteternas kumulativitet på följande sätt. "Blomdahl/Elofsson har också konstaterat att ungdomar beroende av sin sociala bakgrund tenderar att söka sig till fritidsaktiviteter med olika struktur. Fritidsaktiviteterna har kategoriserats beroende på sin organisatoriska ram som expressiva eller instrumentella.

"Vad är utmärkande för de aktiviteter där socialgrupp 1 är överrepresenterad eller ungdomar med en god skolsituation.

Instrumentell aktivitet

-Aktiviteten så organiserad att deltagarna måste underordna sig bestämda och klart uttalade så väl kort som långsiktiga mål.

-Aktiviteten är bestämd och väldefinierad.

-Aktiviteten är sluten.

-Aktiviteten kräver koncentration och uthållighet.

-Aktiviteten kräver regelbundet deltagande.

- Aktiviteten är tidsbunden.

-Aktiviteten kräver att man anmäler sig i förväg/är medlem.

Vad är utmärkande för de aktiviteter där socialgrupp 3 är överrepresenterad eller ungdomar med en dålig skolsituation.

Expressiv aktivitet

- Verksamheten är så organiserad att deltagarna stimuleras till att koncentrera sig på omedelbara belöningar och mål.

- Verksamheten är öppen.

- I Verksamheten kan man välja vad man vill göra.

- Till verksamheten kan man komma och gå som man vill.

I de instrumentella fritidsaktiviteterna påtvingas deltagarna en ram som medför att de inriktar sig på avlägsna mål och belöningar. Exempel på denna typ av aktiviteter är föreningsdeltagande och kommunala musikskolan.

I de expressiva fritidsaktiviteterna, t ex fritidspark och fritidsgård, är däremot den organisatoriska ramen lösare. Här tvingas inte deltagarna att söka mål som ligger utanför den själva aktiviteten. Deltagarna kan istället inrikta sig på omedelbara mål och belöningar.

...Blomdahl/Elofsson menar att tendensen till att hårdare strukturera fritidsaktiviteterna kommer att innebära ungdomar som klarar sig dåligt i skolan samt känner sig främmande för att låta sig styras på fritiden, företrädesvis arbetarklassens barn, kommer att hamna utanför satsningarna."(7)

Med utgångspunkt från dessa tankegångar kan man ställa hypotesen att vi på de teoretiska linjerna på gymnasiet, som teknisk-, samhälls- eller naturvetenskaplig, finner ungdomar som i högre grad har ett instrumentellt fritidsbeteende. Detta oberoende av vilken socialgrupp de kommer ifrån. I sådana fall skulle det också kunna vara så att vi på de praktiska linjerna såsom handel och kontor, vård, finner ungdomar som i högre grad har ett expressivt fritidsbeteende. Detta gäller kanske då ungdomar på ungdomscentrum i än högre grad.

Åsa Claeson har i Göteborgsrapporten kombinerat ihop begreppen: expressiv och instrumentell, med begreppen: att verka och att vara. Dessa begrepp ställer hon samman i följande modell (8):

MODELL ÖVER OLIKA FRITIDSSTILAR

POJKAR		FLICKOR	
ATT VERKA		ATT VARA	
Instrumentell	Expressiv	Instrumentell	Expressiv
Idealet om ATT VERKA förstärks av ett målrationellt beteende	Idealet om ATT VERKA förenas med en kamrat-orienterad fritid, inriktad på upplevelser och tillfredsställelse här och nu	Idealet om ATT VARA förenas med en mål-rationalitet	Idealet om ATT VARA förenas med en kamrat-orienterad fritid där sökandet efter närhet och intimitet sätts i centrum
ARENA	ARENA	ARENA	ARENA
Högt deltagande i organiserade och resultat-inriktade fritidsaktiviteter	Söker sig till platser och aktiviteter där det finns utrymme för egen-aktivitet, ofta fysiska utåt-agerande och stökiga aktiviteter	Högt deltagande i organiserade aktiviteter. Viktigt att aktiviteten inte är alltför resultat-inriktad på bekostnad av den sociala dimensionen	Söker sig till platser och aktiviteter där närheten och intimiteten sätts i centrum, tendens att privatisera sin livs- och fritidsstil, deltar i liten utsträckning i organiserade fritidsaktiviteter. Upplevs ofta svåra att intrassera och stimulera till aktivitet

Tidigare undersökningar

Inom ramen för något som kallas "Farstaprojektet" gjordes en fritidsvaneundersökning 1979. Den genomfördes på åldersgruppen 9-19 år, årskurserna 3-9 på grundskolan, samt årskurserna 1-3 i Farsta gymnasium och yrkesverksamma ungdomar under 20 år. Tyvärr är den tidigare undersökningen i Farsta gymnasium upplagd på så sätt att det mesta av tabellerna ej går att direkt jämföra med denna undersökning. Författaren redovisar att många av de äldre tonåringarna var med i någon förening och var väl tillgodosedda med möjlighet till aktivitet. De ungdomar som inte var medlemmar i någon förening efterfrågade en träffpunkt av något slag.

3.UNTERSÖKNINGEN

Jag har valt att genomföra denna undersökning som en enkätundersökning. Den genomfördes i Farsta gymnasium 15-17 september 1992 och vid Zinkensdamms ungdomscentrum 20 och 26 augusti samt den 2 september. Urvalet var upplagt så att jag skulle ha lika många klasser på teoretiska som på praktiska linjer och att könsfördelningen skulle vara någorlunda jämn. För teoretiska linjer har jag valt Teknisk och Samhälls. Praktiska linjer är Handels och kontor, Vård och Barn- samt fritidsprogrammet. På båda linjekategorierna blev det: en klass vardera på årskurs 3, två klasser vardera i årskurs 1 och 2. Totalt tio klasser.

Tabell 1. Hur undersökningsgrupperna kom att se ut i förhållande till kön och linje. Antal personer.

Teoretiska linjer		Praktiska linjer		Ungdomscentrum	
P	F	P	F	P	F
75	69	29	87	31	17

Eftersom målet med min studie är att undersöka ungdomars fritidsvanor i gymnasieåldern ansåg jag det viktigt att även få med de som på något sätt hamnar utanför gymnasiet. Därför tog jag kontakt med Ungdomscentrum vid Zinkensdamm. De har till uppgift att fånga upp de ungdomar under 18 år som inte går på gymnasiet. Jag var där vid tre tillfällen och träffade de ungdomar som var vid centret vid besökstillfället. Ungdomarna är inte inskrivna så undersökningsgruppen blev därför de som var närvarande.

Tabell 2. Undersökningsgrupperna på de olika ställena. Årskurserna 1 - 3.
Antal personer.

	Under- sökning- grupperna	varav fickor	varav pojkar	Bortfall antal
Farsta Gymn.	260	156	104	20 (7 %)
Ungd. centr.	48	17	31	0
Totalt	308	178(58%)	149(42%)	20 (6 %)

De flesta frågor har ställts med fasta svarsalternativ. De frågor som är ställda på annat sätt har beskrivits i förtexten till frågorna. Vid redovisningen av frågorna har jag svaren delats upp efter kön och linje.

4. RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNINGEN

För att belysa undersökningsgruppernas olika förutsättningar, redovisas här några bakgrundsvariabler. Vi börjar med att se hur de bor.

Tabell 3. Hur pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller på ungdomscentrum bor. Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Hyreslägenhet	40	49	66	55	84	65
Ins. and. el bost.rätt	11	13	7	8	3	0
Radhus eller kedjehus	23	18	7	12	3	11
Villa	27	21	21	25	10	24

De på ungdomscentrum och de på praktiska linjer bor i högre utsträckning i hyreslägenhet. Detta gäller i synnerhet pojkarna på ungdomscentrum.

Nu vet vi lite mer om hur de bor, men med vilka bor de?

Tabell 4. Vilka vuxna ungdomarna bor med. Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Mamma & pappa	73	65	45	49	33	41
Endast mamma	20	21	34	24	48	53
Endast pappa	5	1	14	2	13	0
Andra vuxna	1	0	0	4	3	0
Egen lägenhet	0	1	7	5	3	6

De på ungdomscentrum och de på praktiska linjer bor i betydligt lägre utsträckning med båda föräldrarna.

Föreningsmedlemskap och motion

Hur är det med ungdomarnas föreningsmedlemskap. Denna studie kan jämföra med Farstaundersökningen från 1979.

Tabell 5. Andelen av elever på Farsta Gymnasium som är med i förening totalt (inkl. idrottsfören) samt enbart idrottsförening.(%)

	Farsta 79	Farsta 92
Medlem i förening totalt	66	42
Medlem i idrottsförening	49	34

Andelen ungdomar i både förening totalt och i idrottsföreningen sjunkit kraftigt sedan 1979. Minskningen är något överskattad beroende på att flickorna i undersökningsgruppen 1992 är fler än pojkarna.

Hur är det med ungdomarnas föreningsmedlemskap och i vilka typer av föreningar de är medlemmar.

Tabell 6. Andelen pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum som är medlemmar i förening. (%)

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Medlem i förening	67	37	41	36	26	18
Medlem i idrottsfören.	60	24	34	29	23	12
Medlem i lagidr.fören.	32	9	21	14	10	0
Medl i indiv idr fören	35	13	14	17	13	12
Medl i annan förening	20	19	7	10	3	6

Flickor är, i varje grupp, i mindre utsträckning medlemmar i någon förening än pojkar. Undantaget från denna generella bild är pojkarna på ungdomscentrum när det gäller medlemskap i förening för individuell idrott och annan förening. De på teoretiska linjer är i högre utsträckning medlemmar i förening än elever på såväl praktiska linjer som på Ungdomscentrum.

När vi nu sett hur det är med föreningsmedlemskapet så kan det ju vara intressant att veta i vilken utsträckning ungdomar idrottar och/eller motionerar. I studien har även medtagits idrott och motion utanför förening och skolgymnastiken.

Tabell 7. Andelen ungdomar som uppger att de varje vecka efter skoltid sysslar med motion eller idrott.(%)

Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
P	F	P	F	P	F
72	74	55	61	39	24

Här ser vi att flickorna är något mer aktiva än pojkarna med idrott och motion. Undantaget är flickor på ungdomscentrum som är minst aktiva. Jämför vi de två föregående tabellernas resultat får vi en bättre bild av flickors aktivitetsgrad än den som oftast ges, nämligen att flickor är inaktiva. Vi ser också att de på teoretiska linjer motionerar mycket mer än de på praktiska linjer och speciellt de på ungdomscentrum.

Deltagande i andra fritids- och kulturaktiviteter

I förra stycket redovisades bland annat hur och om ungdomarna var medlemmar i föreningslivet. I följande tabell redovisas i vilken utsträckning ungdomarna deltar i olika fritids och kultursatsningar.

Tabell 8. Andelen ungdomar som uppger att de deltagit i vissa kultursatsningar de senaste 4 veckorna. (%)

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Kulturhuset i city	11	13	24	8	26	24
Operan	1	8	7	0	6	0
Museer	12	15	10	4	0	0
Dramaten	3	13	7	13	7	0
Stadsteatern	0	7	3	3	0	0
Andra teaterförest.	9	16	17	2	0	0
Konserthuset	0	3	7	2	13	6
Andra konserter/musikframträd.(Rock el dyl)	32	26	45	13	26	35
Bibliotek (ej skolans)	29	54	21	27	6	18

Flickor besöker bibliotek och teatrar i högre grad än pojkar som i hög grad går på "andra konserter", speciellt gäller detta pojkar på praktiska linjer. Muséer besöks i högre utsträckning av de på teoretiska linjer.

Hur är det då med besök på fritidsgårdar och Fryshuset.

Tabell 9. Andelen ungdomar som besökt fritidsgård eller Fryshuset de senaste 4 veckorna. %

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Fritidsgård	17	16	55	17	32	35
Fritidsgård ≥ 6 ggr/m	4	3	14	5	13	6
Fryshuset	12	4	17	3	23	18
Fryshuset ≥ 6 ggr/m	4	0	3	0	13	6

De som går på fritidsgårdar och fryshuset är mest pojkar, i synnerhet då pojkar på praktiska linjer och på ungdomscentrum. Elever på praktiska linjer och på ungdomscentrum -både i pojk- och flickgrupper- besöker fritidsgård och Fryshuset oftare än ungdomar som är elever på teoretiska linjer.

Men det kan ju inte vara allt ungdomarna gör. Vad säger de att de för övrigt håller på med för aktiviteter och hur ofta de gör dem. De svars alternativ som fanns i frågan var; Ibland, 1-2 gång/veckan, 3-4 gånger/veckan eller oftare.

Tabell 10. Vad ungdomarna uppger att de ibland eller oftare håller på med för aktiviteter. Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Workout	15	50	0	49	23	59
Läsa böcker	61	88	55	75	32	65
Skriva dagbok	3	62	0	57	10	53
Teckning/målning	17	60	28	48	26	47
Träffa vänner	91	97	83	94	77	100
Lyssna på musik	39	40	59	55	39	41
Skriva poesi, noveller eller dyligt	5	29	7	26	13	35
Motormekning	12	1	21	5	39	6

Flickor håller på med egna kulturella verksamheter i betydligt högre utsträckning än pojkarna. Enda generella skillnaden mellan linjerna är att ungdomar på teoretiska läser böcker i något högre utsträckning än de andra. Speciellt lite läser pojkarna på ungdomscentrum.

I enkäten ställdes ett antal frågor av typen, "Hur många gånger var du under förra veckan....". Svaren har delats in i klasserna: 1 gång/vecka och 2 eller fler gånger/vecka. (Här redovisas endast 2 eller fler gånger/veckan, tabellen finns i sin helhet som bilaga. (Bil.1)

Tabell 11. Andelen pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum som uppger att de under "förra veckan" gjorde följande.(%)

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Var på bio \geq 2 ggr	4	7	7	1	13	12
Var på hamburgerbar, pub, cafe el liknande \geq 2 ggr	40	38	41	42	45	82
Var och dansade eller på fest \geq 2 ggr	11	18	28	24	19	18
Åkte till city på kvällen för att träffa folk och dra runt \geq 2 ggr.	16	15	24	19	52	59
Var helt hemma \geq 2 kv/v. (i genomsnitt).	64	69	31	55	35	41

Flickorna, i varje grupp, är mer hemma än pojkarna. De på ungdomscentrum är mer i city än övriga ungdomar. En sak som bör observeras är att flickor på ungdomscentrum i högre grad är på hamburgerbar, pub, café eller liknande.

Viktigaste fritidsintresse

Vi går från att ha tittat på vad de gör till att se på vad de anser att deras viktigaste fritidsintresse är. Frågan ställdes som en öppen fråga utan fasta svarsalternativ. Att det är öppen fråga får till konsekvens att svarsfrekvensen blir lägre än där det ges alternativ.

Tabell 12. Vad ungdomarna uppger som sitt viktigaste fritidsintresse. Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Individuellt idrotta	15	10	7	8	13	5
Lagidrotta	17	4	7	7	10	0
Att idrotta (ej fören)	11	6	4	12	7	5
Spela instrument	6	5	18	2	7	0
Dansa, gå på disco	1	17	0	9	0	0
Lyssna på musik	11	10	11	4	7	15
Träffa kompisar	24	41	32	52	13	53

Flickor har i högre utsträckning som det viktigaste fritidsintresse att få träffa kompisar än pojkarna. Pojkar tycker att det är mycket viktigare att idrotta än flickor. Nästan var femte pojke på praktiska linjer har som viktigaste fritidsintresse att spela instrument.

Vad efterfrågar ungdomarna ?

I det förra avsnittet belystes vad ungdomarna gör på sin fritid. I det följande

avsnittet redovisas vad de skulle vilja göra och vad för typer av verksamheter eller aktiviteter ungdomarna önskar att det skall finnas mer av. Här nedan redovisas vad ungdomarna vill att kommunen skall göra för satsningar.

I följande tabeller redovisas de tre mest önskade och de två minst önskade alternativen. Jag gör dessutom en lite annorlunda uppställning av tabellerna. I tabellerna förkortas teoretisk linje med T, praktisk med P och ungdomscentrum med UC. Tabellerna ligger i sin helhet som bilagor. När två alternativ har fått lika stor procentsats markeras de med *. Därför kan det bli tomt på en intilliggande plats.

Tabell 13. Vilka typer av idrottsanläggningar vill ungdomar att det skall finnas mer av i Stockholm stad. (Fler än ett men högst tre alternativ har fått uppges). (Bilaga 2).

FLICKOR			POJKAR		
T	P	UC	T	P	UC
1.Simhallar	Simhallar	Gymnastik/ Workoutanl.	Sporthallar f.bollsport	Simhallar	Motorsports- anläggning
2.Gymnastik/ Workoutanl.	Gymnastik/ Workoutanl	Simhall	Sporthall för budo/styrka	* Sporthall f. budo/styrka * Bollsports- hallar.	* Sporthall för budo/styrka * skytte- anläggning
3.Sporthallar f.bollsport	Ridsports- anläggning	* Ridsport, * Fridrott	Bollplaner	--	--
--	--	--	--	--	--
9.Isbanor	Isbanor	* Isbanor * Sporthall för budo/styrka	Ridsports- anläggning	Ridsports anläggning	Ridsports- anläggning
10.Anläggning motorsport	Anläggning.f. motorsport	--	Gymnastik/ Workoutanl	Gymnastik/ Workoutanl	Gymnastik/ Workoutanl

Flickor vill att det skall finnas mer av simhallar samt idrottshallar för workout och gymnastik. Pojkar vill att det skall finnas mer av sporthallar för bollsport och budo/styrketräning. En verksamhet som många vill att det skall satsas mer på är simhallar. Tilläggas kan att pojkarna på ungdomscentrum i stor utsträckning vill ha en motorsportanläggning.

Nästa tabell visar vilken motion eller idrott ungdomarna helst vill syssla med. Frågan är ställd som en öppen fråga utan fasta svarsalternativ.

Tabell 14. Vilken motion eller idrott ungdomarna uppger att de helst skulle vilja syssla med. (bilaga 3)

FLICKOR			POJKAR		
T	P	UC	T	P	UC
1.Workout	Workout	Workout	Styrketräna	Fotboll	Styrketräna
2.Simma	Simma	Ridsport	Fotboll	Styrketräna	Fotboll
3.Jogging	Ridsport	Budo	Jogging	Simma	Basket

Det enskilt mest efterfrågade är för flickornas del: Friskis & Svettis/workout, simning och ridsport. Pojkarna vill i hög grad syssla med fotboll eller styrketräning.

Nedan skall redovisas vad ungdomarna efterfrågar för satsningar när det gäller fritidsutbudet. Frågan nedan är ställd med fasta svarsalternativ .

Tabell 15. Vilka typer av fritidsanläggningar ungdomarna anser att Stockholms stad i första hand skall satsa på. (Bilaga 4).

FLICKOR			POJKAR		
T	P	UC	T	P	UC
1.Ungdomsfik	Ungdomsfik	Ungdomsfik	Ungdomfik	Fritidsgård	Ungdomsfik
2.Musik el. dansställen	Musik el. dansställen	Motionsanl.	Idrottsanl.	Ungdomsfik	Musik el. dansställen
3.Motionsanl.	Motionsanl.	Fritidsgård	Fritidsgård	* Idrottsanl. * Repiokaler	Motorsport.anl
---	---	---	---	---	---
8.Idrottsanl.	Teat./museer	Motorsportsanl	Teat./museer	Teat./museer	Teat./museer
9.Motorsportsanl	Motorsportsanl.	Idrottsanl.	Ridhus	Ridhus	Ridhus

Gemensamt för alla är att de efterfrågar ett ungdomsfik eller någon form av ställe där de kan träffas.

Att ungdomarna helst vill ha ett ungdomsfik var kanske väntat därför ställdes även frågan om vad som var viktigt vad en träffpunkt av den sorten de efterfrågade skulle innehålla för aktiviteter.

Tabell 16. Vilka aktiviteter som ungdomarna anser mycket viktigt att det finns/skulle kunna finnas på fritidsgården/ungdomscafeet/magasinet. Andelar i procent.

	FLICKOR			POJKAR		
	T	P	UC	T	P	UC
Fiket	83	81	81	54	68	48
Biljard	19	19	31	38	38	52
Film	28	49	50	27	38	33
Musikanläggning	80	83	81	71	83	81
Innebandy	7	11	6	28	25	19
Workout	37	42	25	3	5	5
Styrketräning	15	24	44	20	21	48
Disco	39	52	25	32	32	65
Snackgrupp, tjej/kill	32	49	25	11	20	5
Rum för bollspel	18	22	20	30	20	30
Replokaler för Rock	22	40	40	27	41	33

Fiket och en musikanläggning är de två aktiviteter som ungdomarna i högst grad anger som viktigast att det finns på verksamheten. Undantaget är pojkar på ungdomscentrum som i högre utsträckning än de andra tycker att det viktigt med att ett disco finns. **De generella skillnaderna** mellan könen är att flickor tycker det är mycket viktigt att aktiviteterna workout och snackgrupp finns, till skillnad från pojkarna som i högre utsträckning vill att biljard och innebandy skall finnas.

Nästa fråga behandlar vad ungdomarna säger sig vara mycket intresserade av att göra. Frågan nedan är ställd med fasta svarsalternativ.

Tabell 17. Andelen pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum som uppger att de är mycket intresserade av att göra följande saker på sin fritid. (%)

	FLICKOR			POJKAR		
	T	P	UC	T	P	UC
Nöjen, ut och dansa, bio	67	72	80	49	43	59
Vara tills. m kamrater	85	86	80	68	64	78
Titta på tv	15	20	27	17	25	44
Egna kulturella aktiv.	32	15	13	14	34	20
Titta på idrott	7	8	7	33	21	28
Att idrotta	35	28	27	45	31	44
Lyssna på musik	75	79	87	67	69	69
Spel av olika slag	1	4	7	17	14	44

Flickor är mer intresserade av nöjen, (bio, gå ut och dansa, gå på stan), vara tillsammans med kamraterna, än pojkarna. Pojkarna uppger sig mycket intresserade av att titta på idrott och att hålla på med spel av olika slag i mycket högre utsträckning än flickorna

5 SLUTDISKUSSION

Syftet med denna undersökning är att undersöka ungdomarnas fritidsvanor. Jag skulle se hur fritidsvanorna skiljer sig beroende på om de är pojkar eller flickor eller de går teoretiska och praktiska linjer eller ungdomscentrum och hur. Speciellt skulle jag uppmärksamma det offentliga utbudet och undersöka vad pojkar och flickor efterfrågar för satsningar inom fritidssektorn.

I bakgrunden till uppsatsen påstods enligt Dahlgrens teorier att flickor bekräftar sig genom relationer och att vara och pojkar genom att utföra aktiviteter. Om teorin stämmer bör det vara så att pojkar är överrepresenterade i de flesta aktiviteter. Låt oss nu se vilka aktiviteter som pojkar respektive flickor generellt dominerar.

Aktiviteter där flickor dominerar:

Workout
Bibliotek
Tekning/målning
Skriva poesi
Läsa böcker
Dramaten
Disco

Aktiviteter där pojkar dominerar:

Medlemskap i idrottsförening
Fritidsgård
Fryshuset
Motormekning

Exempel på aktiviteter där flickor och pojkar är lika aktiva: Motion och idrott utanför förening, medlemskap i annan förening, kulturhuset i city, andra konserter, biobesök, åka till stan och lyssna på musik.

Flickor sysslar med fritidsaktiviteter i minst lika stor utsträckning som pojkar. Det som skiljer dem åt är att pojkarna dominerar de offentliga satsningarna såsom fritidsgård, föreningsliv, mm. Flickor dominerar aktiviteter som oftast inte är offentligt subventionerade och utövas i hemmet. De aktiviteter flickor dominerar diskuteras heller inte i den offentliga debatten. Det verkar alltid vara så att flickor i gymnasieåldern är minst lika aktivitetsinriktade på sin fritid som pojkarna.

Stämmer teorin om vi tittar på de offentligt organiserade och understödda verksamheterna? Ja. Konsekvensen av detta blir att bilden av flickors aktivi-

tetsgrad blir skev. Flickor anses som passiva och problematiska för att de inte passar in i det befintliga fritidsutbudet.

Stämmer teorierna om man ser vilka anläggningar ungdomarna vill att det skall satsas på? Ja, deras önskemål stämmer överens med Dahlgrens teorier om att flickor väljer aktiviteter som ger mycket utrymme för den sociala dimensionen. Pojkar väljer aktiviteter där det i hög grad går ut på att mäta sig med andra eller sig själv.

Flickor vill att staden skall satsa på anläggningar för simning, workout och ridning. Detta är aktiviteter där de själva bestämmer när och hur ofta de vill delta. Det är också aktiviteter som ger stort utrymme för att umgås.

Pojkarna vill att staden skall satsa på anläggningar för bollsport, budosport och styrketräning. Detta är aktiviteter där det går ut på att nå ett utsatt mål; Att ta grad i budo, vinna serien.

I inledningen ställdes en hypotes om att det på teoretiska linjer skulle finnas ungdomar som i högre grad har en instrumentell fritidsstil. Och att det på de praktiska linjerna och ungdomscentrum skulle hitta ungdomar som i högre grad har en expressiv fritidsstil. Resultatet av min undersökning bekräftar i stort hypoteserna.

Ett undantag ska dock observeras. Flickorna på de teoretiska linjerna har i hög utsträckning önskemål om verksamheter som fritidsforskare kallar expressiva. 53 % vill det man skall satsas på ett ungdomskafé, 49 % vill ha ett dansställe. Dessa flickor har även önskemål som är expressiva i fråga om vilken aktivitet de vill att en verksamhet av öppen natur skall innehålla. Varför är det så? Det beror förmodligen på att de treåriga teoretiska linjerna är så hårt strukturerade och målinriktade att flickorna längtar efter aktiviteter som tillfredsställer deras behov av att umgås med kompisar på ett opretentiöst sätt. Flickorna söker alltså kompensation för ett liv som blivit allt mer instrumentellt.

En typ av verksamhet som stor del av ungdomarna efterfrågar är någon form av träffpunkt. Jag tänker resonera över vad de vill att en sådan verksamhet skall innehålla för aktiviteter.

Skillnaden är inte så stora i vad de önskar att verksamheten skall innehålla utom i ett par fall. Flickor vill i högre utsträckning att ett fik skall finnas även om det är relativt viktigt för pojkarna. För flickorna är det viktigt att det finns "snackgrupper". Pojkarna sätter aktiviteter som innebandy och biljard högt på sin önskelista. Här ses tydligt teorin om att flickor vill skapa nära och täta relationer, (att vara), och att pojkar bekräftar sig genom aktivitet och resultatnriktade handlingar, att verka, som framfördes i bakgrunden till uppsatsen, stämmer. Det är därför viktigt att när man utformar ett sådant cafe eller annan öppen verksamhet som vänder sig till ungdomar i åldern 16-19 år att tänka på:

- * genom att erbjuda en aktivitet som inriktar sig på resultat och tävlan, exempelvis turneringar, sporter och att utforma lokaler så att man bara kan sitta i stora grupper i kafét, premierar man pojkar.
- * om man erbjuder en aktivitet som ger möjlighet till att skapa relationer, exempelvis snackgrupper, hantverksgrupper, och att utforma lokaler så att det går att sitta i mindre grupper och snacka, premierar man flickor.

Jag har sett att de offentliga satsningarna i stort gynnar pojkarna. Varför fortsätter staden att missgynna flickor i sina satsningar genom att ge fortsatt stora bidrag till typiska pojkerksamheter? Pojkar har i större utsträckning lärt sig på vilka sätt man påverkar beslutsfattare. Sist men inte minst viktigt är att de som beslutar för det mesta är män och de har svårt att förstå flickors behov. Svårast för dem att förstå är flickor från lågstatushem då de själva ofta kommer från en högre samhällsklass, och har en instrumentell fritidsstil.

I inledningen refererades till idrottsforskaren Lars-Magnus Engströms forskningsresultat som visade att "Valet att ägna sig åt individuell idrott hör ihop med föräldrarnas sociala ställning. Ju högre ställning, desto större är sannolikheten att barnet föredrar individuell idrott." Detta stämmer väl in på pojkarna i gymnasieåldern. Tittar vi däremot på flickorna i de olika undersökningsgrupperna är där ingen skillnad mellan flickor på teoretiska linjer och flickor på ungdomscentrum i vilken utsträckning de väljer individuell idrott och flickorna på praktiska linjer väljer det i större utsträckning än de bägge andra. Detsamma gäller vad de efterfrågar för verksamheter. Där är önskemålet om workout, som får räknas till individuell idrott, starkare uttalat hos flickor på praktiska linjer och på ungdoms-

centrum. Därför påstår jag att det som påverkar äldre tonårsflickor mest, i val av idrott, är att den är individuell och inte är inriktad på att tävla och att mäta sig med andra. Detta gäller oavsett viken social ställning föräldrarna har och om det är i eller utanför förening. Att det är den individuella faktorn som är viktig för flickorna beror nog på att de utgår i sin personliga bekräftelse från sig själva och inte från gruppen som det är för pojkar.

Här ovan så har vi sett att teorierna enligt Dahlgren om flickors och pojkars olika sätt att bekräfta sig både stämmer och inte stämmer när man tillämpar dem på gymnasieungdomar. De stämmer när det gäller vad de tycker är viktigt att en verksamhet av öppen natur skall innehålla. De stämmer även vad det gäller de av ledare organiserade aktiviteter/verksamheter och offentligt organiserade/understödda verksamheterna. Detta gäller både inom föreningsverksamheter och de satsningar som görs från stadens sida. Antagandet i Anita Dahlgrens modell om att pojkar skulle ha en högre aktivitetsgrad än flickor stämmer dock inte

6 NOTFÖRTECKNING

1. Intervju i Expressen 90.04.05 med fritidsborgarrådet Lennart Rydberg (fp)
2. Artikel i Svenska Dagbladet 90.03.19 av Lena Blomquist
3. Inlägg av Ulf Blomdahl i Dagens Nyheter. Stockholmsdebatt 91.04.26.
4. Intervju i Dagens Nyheter 91.11.21. med Lars-Magnus Engström.
5. Artikel i Dagens Nyheter 92.09.28 med Kjell Olofsson, Fritid Stockholm.
6. Åsa Claeson, Fritidsvanor i Göteborg, sid 18.
7. Åsa Claeson, Fritidsvanor i Göteborg, sid 21- 22.
8. Åsa Claeson, Fritidsvanor i Göteborg, Sid 69.

7 LITTERATURFÖRTECKNING

Blomdahl/Elofsson, "Fritidsaktiviteternas kumulativitet" 1985 Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och Forskningsenheten vid Fritid Stockholm.

Claeson Åsa, "Fritidsvanor i Göteborg - en studie av årskurs 1-9" 1990, Fritid Göteborg

Dahlgren Anita, "Två världar" 1979, Raben & Sjögren.

Damberg Bertil "Farstaprojektet- för samverkan i närsamhället" 1979 Pedagogiskt centrum, Utvärderingsbyrån, Stockholms skolförvaltning.

8 BILAGOR

Bilaga 1. Andelen pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum som uppger att de under "förra veckan" gjorde följande.(%)

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Var på bio	37	28	31	22	19	24
Var på bio ≥ 2 ggr	4	7	7	1	13	12
Var på hamburgerbar, pub, cafe el liknande.	68	69	69	72	58	88
Var på hamburger- bar, pub, cafe el liknande ≥ 2 ggr	40	38	41	42	45	82
Var och dansade eller på fest	47	55	59	53	41	59
Var och dansade eller på fest ≥ 2 ggr	11	18	28	24	19	18
Åkte till city på kvällen för att träffa folk och dra runt.	36	25	38	33	58	59
Åkte till city på kväl- len för att träffa folk och dra runt ≥ 2 ggr.	16	15	24	19	52	59
Var helt hemma ≥ 2 kv/v. (i genomsnitt).	64	69	31	55	35	41

Bilaga 2. Vilka typer av idrottsanläggningar tycker pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum det skall finnas mer av i Stockholm stad. (Fler än ett men högst tre alternativ har fått uppges). Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Simhallar	23	43	31	60	13	41
Bollplaner	24	6	21	8	23	0
Isbanor	20	13	31	11	13	18
Sporthallar för: Bollsport	43	22	28	24	13	12
Gymn/workout	3	38	0	57	0	47
Budo/styrketr	35	15	28	17	23	0
Anläggningar för: Ridsport	5	18	0	25	0	18
Skytte	8	9	17	10	23	6
Motorsport	7	4	10	1	42	12
Friidrott	8	13	21	11	13	18

Bilaga 3.

Andelen pojkar och flickor på olika gymnasielinjer och ungdomscentrum som uppger vad de helst skulle syssla med för motion eller idrott.(%)

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Basket	2	3	3	3	10	5
Fotboll	9	5	21	5	10	5
Ishockey	2	0	6	1	6	0
Budo	7	2	6	1	0	11
Ridsport	2	6	0	9	0	16
Jogging	8	11	3	5	3	0
Styrketräning	16	2	9	8	32	5
Simma	2	12	9	13	3	5
Frisk. svettis/Workout	4	18	0	27	0	21

Bilaga 4.

Vilka typer av fritidsanläggningar tycker pojkar och flickor på olika gymnasielinjer eller ungdomscentrum att Stockholm stad i första hand skall satsa på. (Fler än ett men högst tre alternativ har fått uppges). Andelar i procent.

	Teoretiska		Praktiska		Ungdomscentrum	
	P	F	P	F	P	F
Ungdomsfik	43	53	48	71	42	94
Idrottsanläggningar	41	4	38	17	10	6
Teatrar, museer	5	25	7	6	3	24
Musik el. dansställen	29	49	24	57	42	24
Fritidsgård el. likn	33	26	55	37	26	29
Replik f musik el teat	24	19	38	14	6	24
Ridhus	3	6	0	14	3	18
Motionsanl.(styrketrän, dansträning, workout)	33	44	17	43	29	53
Motorsportsanläggning	7	4	10	1	42	10

